

Minnen från en parallell framtid

**Tilda Dalunde, Kandidatuppsats vt 2014, Ädellab,
DKK, Konstfack,Handledare: Michelle Gustavsson**

INNEHÅLL	SIDAN
INTRODUKTION	2
Bakgrund	2
Undersökningsområde	3
Relevans för fältet och definitioner av viktiga begrepp	5
Ingång i det gestaltande arbetet	6
UNDERSÖKNING	7
Samlande	7
Bevarande	8
Försvarande	10
Överlevande	12
Betala priset för överlevnaden	14
SLUTSATS	15
APPENDIX	16
REFERENSER	17

The frailty of everything revealed at last. Old and troubling issues resolved into nothingness and night. The last instance of a thing takes the class with it. Turns out the light and is gone. Look around you. Ever is a long time. But the boy knew what he knew. That ever is no time at all.¹

Cormac McCarthy, *The Road*

INTRODUKTION

My point is not that everything is bad but that everything is dangerous.²

Humanity still lacks a goal. [...]if humanity still lacks a goal -is humanity itself not still lacking too?³

Bakgrund

Det började med att jag tänkte på år 536.

Någoting hände då som förändrade människors levnadsmönster, simultant och oberoende av varandra, över hela jorden. Nya religioner uppstod, nya boplatser grundlades och gamla övergavs, borgar byggdes på ställen där de aldrig tidigare behövts och människor gömde sitt guld i marken.

Ögonvittnesskildringar från Kina, Romarriket och det som idag är Iran beskriver en beslöjad och kall sol.⁴

Den mest accepterade teorin idag är att ett enormt vulkanutbrott i El Salvador släppte ut mängder av svavelsyra i atmosfären som effektivt reflekterade bort solens strålar.⁵ Här i Norden fick vi ingen sommar på två år. Ingen skörd på två år.⁶

Från en guldålder, där Skandinavien var en väl integrerad del av Europa och där solen dyrkades som en gud, följde en orolig och knapp tid i Norden. Solen föll i onåd och de mer krigiska Asagudarna dyrkades av den nya makteliten. Uppskattningsvis dog ungefär hälften av befolkningen.⁷ Och detta var under en tid då det fanns väldigt mycket mer natur att leva av om skörden slog fel.

Sen började jag tänka på idag.

Vi är nu fler än 7 miljarder människor på jorden.⁸ År 536 var vi runt 200 miljoner⁹ (ungefär 3% av dagens population). I samma takt som befolkningen ökat har den orörda naturen (som är en bra reserv i hårda tider) minskat. Om den där vulkanen i El Salvador fått sitt utbrott idag istället är min gissning att vi skulle vara rätt körda.

För att överleva 900 dagar (som från mars 536 till augusti 538, när nästa skörd var möjlig) behöver en människa av min storlek 4500 konservburkar med mat.¹⁰

1 Mc Carthy, Cormac, *The Road*, New York, First vintage international open-market edition, 2007, sid 28

2 Foucault, från en intervju ”On the genealogy of ethics” citerad i: Gutting, Gary, *Foucault: A very short introduction*, Oxford, Oxford University Press, 2005 sid 20

3 Nietzsche, från *Så talade Zarathustra*, citerad i: Tanner, Michael, *Nietzsche, A very short introduction*, Oxford, Oxford University Press, 2000, sid 65

4 Gräslund, Bo, ”Fimbulvintern, Ragnarök och klimatkrisen år 536-537 e. Kr.”, ”Saga och sed : Kungl. Gustav Adolfs akademis årsbok”, ISSN 0586-5360, 2008, sid 101-106

5 http://www.svd.se/kultur/understrecket/katastrofen-ar-536-visar-sig-i-myterna_8115272.svd, hämtad 25/11 2013

6 Gräslund, Bo, ”Fimbulvintern, Ragnarök och klimatkrisen år 536-537 e. Kr.”, 2008, sid 106-108

7 http://www.svd.se/kultur/understrecket/katastrofen-ar-536-visar-sig-i-myterna_8115272.svd, hämtad 25/11 2013

8 <http://www.dn.se/nyheter/sverige/7-miljardersdagen-forutsags-for-lange-sedan/> hämtad 26/11 2013

9 http://www.census.gov/population/international/data/worldpop/table_history.php hämtad 26/11 2013

10 Baserat på ett BMR på 1860 kcal/dag och ett medelvärde (370 kcal) på innehållet av 10 olika konserver (tonfisk, kikärter, makrill i tomatsås, kidneybönor, persikor i sockerlag, majs, fiskbullar, ravioli, kokosmjölk och rom).

Så om jag nu har 4500 konservburkar med mat och vulkanutbrottet sker i morgon, vad kommer då hända med mig?

Jag har aldrig varit ett hot mot någon. Det har aldrig funnits anledning att döda mig. Men om jag sitter på en hel hög mat, i en värld utan möjlighet att producera mer, kan jag se tre val: dela med mig och dö när maten tar slut, döda för att få behålla maten eller dödas för den. Är överlevnaden värd sitt pris om det innebär att döda sina vänner eller äta av sin familj?

Undersökningsområde

Exploitation requires no more than egocentric social organization; for this reason, and because it is behaviourally more efficient, competition in this mode expands while groups are in the process of disintegration.¹¹

Jag vill genom konsthantverk, mer precist corpus, undersöka vardagens ömtålighet och vilka vi blir när vardagen faller sönder.

De flesta skulle nog hålla med om att människan som art dominerar jorden och står på toppen av det system som vi skapat med oss själva som utgångspunkt och centrum. Det är dock en ömtålig värld vi lever i. Vi låtsas ofta som att vi inte är en del av, eller beroende av, det övergripande biologiska systemet på den här planeten. Att det inte skulle spela någon roll att andra arter försvinner och med dem balansen mellan de kvarvarande.

Min generation har levt hela sitt liv i en känsla av ständig nedgång. En aning om att korthuset våra föregångare byggt upp är på väg att kollapsa. Vi sitter fast i ett system som bygger på ständig ökning, av allting, i en värld som är begränsad och det verkar som att alla försök att göra "rätt val" leder in i en återvändsgränd när vi uppmanas att konsumera tills antingen det samhällsliga systemet eller det biologiska systemet kraschar. Samtidigt blir ansvaret som läggs på individen större och större. "Uppmaningen till alla och envar att göra något, men vad? och att ingripa, men hur?"¹² Filosofen Hanna Arendt beskrev 1969 i *On Violence* en annan generation, med en liknande känsla av hopplöshet:

If you ask a member of this generation two simple questions: "How do you want the world to be in fifty years?" and "How do you want your life to be like five years from now?" the answers are quite often preceded by "Provided there is still a world", and "Provided I am still alive." In George Wald's words, "what we are up against is a generation that is by no means sure it has a future."¹³

Livet kan, med tiden, reparera sig och rubbade balanser balanserar upp sig igen. Jag kan dock inte riktigt tycka att det är en bra idé att effektivt sabba våra förutsättningar nu, bara för att allt kanske ordnar till sig om tusentals år. Det finns knappt några marginaler kvar. Enligt den internationella organisationen "Global Footprint Network", som arbetar med hållbarhetsfrågor, använder vi ett och ett halvt jordklot per år¹⁴ och förbrukningen går bara fortare och fortare. Vår civilisation skulle

11 Dirks, Robert, "Social Responses During Severe Food Shortages and Famine [and Comments and Reply]", "Current Anthropology", University of Chicago Press, 1980, sid 32

12 Enzenberger, Hans Magnus, *Inbördes krig*, Stockholm, Norstedts Förlag, 1993, sid 69-70

13 Arendt, Hannah, *On Violence*, Orlando, Harcourt Books, 1970 sid 17-18

14 <http://www.wwf.se/press/pressrum/pressmeddelanden/1409737-overshoot-day-r-hr-nu-lever-vi-ver-jordens-tillgngar>, hämtat 5/11 2013

knappast vara den första som går under till följd av överutnyttjande av resurser¹⁵ och matbrist¹⁶. En konstnär som arbetat med dessa frågor är Luciana Rondolini. I verket "My Silver Path" från 2012, där juvelinklädda frukter ligger och ruttnar, ifrågasätts våra konsumtionsvanor. Kontrasten mellan den överdådiga ytan och den inre pågående nedbrytningen säger något väldigt tydligt om vårt samhälle och vår inställning till vad som är värdefullt. Å ena sidan ägnar vi t.ex. mer och mer tid och prestige åt mat, men samtidigt slänger vi här i västvärlden bort en tredjedel av den mat vi köper. Detta "glapp" är något också jag vill belysa i mitt gestaltande arbete. Dess konsekvenser skrämmer mig; den lättvindighet med viken vi kasserar bit efter bit av världen får mig att tänka att vi nog inte behöver vänta på ett vulkanutbrott och jag undrar om det vi tjänar på vårt sätt att leva idag är värt sitt pris i morgon. Verket har något av Memento Mori över sig: Minns att du ska dö. Som ett dekadensens förfall eller ett offer till gudarna. Om Rondolinis verk speglar samtidens självvalda blindhet tänker jag mig att mitt arbete handlar om en framtid som jag helst vill slippa uppleva.

Luciana Rondolini, My Silver Path, 2012

Att det finns ett samband mellan matbrist och samhällelig instabilitet är sedan länge välkänt. Somliga hävdar att det inte tar mer än 10 dagar av seriös svält för att människor ska mördas för mat. Vidare att vi efter 15 dagar börjar äta varandra.¹⁷ Distributionen av mat kan sägas vara en av de sammanhållande krafterna i samhället. Den har i alla tider använts som ett kontrollmedel och för undertryckande av revolutioner genom att den skapar beroenderelationer och ser till att människor håller sig på sina platser i hierarkin.¹⁸ Städer kan inte mata sig själva. Mataffärernas nuvarande system, där inga större lager hålls utan ständiga leveranser ser till att hyllorna fylls i samma takt som de töms, "just-in-time-delivery", innebär i praktiken att det i städerna endast finns mat för tre dagar. Chefen för Storbritanniens landsbygdsorgan, Lord Cameron of Dillington, menar att detta i sin tur innebär att vi ständigt lever 9 måltider ifrån anarki.¹⁹ Och kanske inte mer än två veckor ifrån

15 T.ex. Induskulturen (källa: Hattstein, Markus, *Svunna Riken*, Parakit förlag, 2011), Mayariket (Copán m.f.), Mesopotamien, flera Polynesiska kulturer, Norse Greenland, Anasazi, (källa: Janssen, M. A. and M. Scheffer. 2004. Overexploitation of renewable resources by ancient societies and the role of sunk-cost effects. *Ecology and Society* 9(1): 6. [online] URL: <http://www.ecologyandsociety.org/vol9/iss1/art6/>)

16 http://www.svd.se/kultur/understrecktet/klimatet-foder-och-forgor-civilisationer_164811.svd, 25/11 2013

17 <http://www.foodshoragesolutions.com>, 5/11 2013

18 Fernández-Armesto, Felipe, *Near a thousand tables, A history of food*, New York, Free Press, 2004, sid 103

19 <http://www.dailymail.co.uk/news/article-1024833/Nine-meals-anarchy--Britain-facing-real-food-crisis.html>, hämtad 25/11 2013

kannibalism? Gamla traditioner som ”the custom of the sea”²⁰, som ända fram till 1800-talet reglerade överlevnadskannibalismen till havs, visar hur villiga vi är att äta upp våra medmänniskor när maten tryter. Historikern Felipe Fernández-Armesto skriver i *Near a thousand tables, A history of food*: ”It has never been enough simply to assert that 'eating people is wrong'. Being 'contrary to nature' does not seem a strong enough sanction when people are really hungry.”²¹

Relevans för fältet och definitioner av viktiga begrepp

Unfortunately, weather patterns are becoming increasingly bizarre and human greed is always a problem.²²

Det politiska har inte stannat på kroppen som yta och dess funktioner, utan sträckt sig utanför till det nära-kroppenområde som våra saker utgör.²³

Konsthantverk är ett passande medium för att undersöka sociala frågeställningar. Där finns en tradition både av en stark koppling till vardagen och en kritisk granskning av denna. Konsthantverkshistorikern Louise Mazanti säger i en intervju angående konsthantverk: ”Det är objekt som är skapade för en parallell verklighet.”²⁴ Hon beskriver konsthantverksobjektens position mellan konst och vardag som en reflekterande parallelexistens som knyter an till vardagens objekt, men samtidigt ifrågasätter dem. Att konsthantverket inte helt friktionslöst ingår i vardagen, menar hon, ger objekten förmåga att kritiskt reflektera över sig själva och denna vardag. Konsthantverket kan alltså ses befinna sig i en parallelexistens till, och därifrån ställa frågor kring, vardagsvärlden och oss som innebor den.

Mitt fält inom konsthantverket är corpuskonst. Traditionellt sett är corpusobjekt sprungna ur silversmidestraktionen. Objekten har ofta använts av makteliten vid högtidliga eller ceremoniella tillfällen som banketter eller nattvard. Dessa olika ritualer har bidragit till att göra corpusobjekten speciella, på samma gång som corpusobjekten bidragit till att göra ritualerna speciella, skilda från vardagen. Denna position gör det lätt att se corpusobjekt som befinnande sig i den parallellvärld Louise Mazanti pratar om: dess ritualer anknyter till vardagen, men är fortfarande tydligt skilda från denna. För mig erbjuder detta en intressant utgångspunkt för granskande av vardaglighet. Min egen definition av corpus utgår från den rituella aspekten, där jag definierar det som kärl och redskap skapade med avsikt att fungera vid ritualer som på olika sätt förhöjer vardagliga skeenden, ofta i förhållande till mat. Vidare att corpusobjekten har en stark koppling till människokroppen vad det gäller storlek och hantering. Jag har i detta arbete, i första hand, valt att fokusera på corpus som förknippat med mat. Detta för att corpus ofta används för uppdelning och kontroll och dessa begrepp blir intressanta i förhållande till mat och försörjning. Men jag har också använt mig av den minnesfunktion corpus ofta innehar tack vare sin rituella prägel, t.ex. i form av traditionssymboler eller relikvarier.

Ritualer definierar jag som återkommande skeenden med symboliskt/kulturellt/socialt värde. Begreppet är relevant i arbetet, förutom som en naturlig del av corpus, eftersom ritualer tycks förstärkas och bli viktigare för människor i krissituationer, när allt annat är i upplösning. Sociologen Richard Sennett skriver i *Together; The rituals, Pleasures and Politics of Cooperation* att ritualer också är viktiga redskap i mänskliga kulturer för att hitta balans mellan de ständigt närvarande

20 Fernández-Armesto, Felipe, *Near a thousand tables, A history of food*, New York, Free Press, 2004, sid 25

21 Fernández-Armesto, Felipe, *Near a thousand tables, A history of food*, New York, Free Press, 2004, sid 26

22 Michael Snyder, <http://theeconomiccollapseblog.com/archives/shortages-is-the-world-really-running-out-of-food-water-and-oil>, hämtat 6/2 2014

23 Emma Olsson, Populärkultur och kommerskompetens, ur: *RE:FORM Svenskt samtida konsthantverk under debatt*, redaktörer: Ljungström, Hanna och Beckman, Ulf, Stockholm, Arvinius, 2005, sid 79

24 Louise Mazanti, intervju i: *Craft in dialog/Craft is handmade communication*, redaktör: Christina Zetterlund, Stockholm, Konstnärnämnden, 2006, sid 42

motpolerna samarbete och konkurrens,²⁵ något mitt arbete berör på olika sätt eftersom även dessa företeelser förstärks i krissituationer.

Corpus tar alltså inte sitt historiska avstamp i vardagen, snarare har det varit redskap för att göra sig fri från vardagen och kliva in i ett rituellt tillstånd. Detta ger, enligt mig, en spännande synvinkel på vardagsvärlden, eftersom varje försök att frigöra sig från något säger en hel del både om oss som varelser och det vi försöker frigöra oss från. På samma sätt som våra tankar kring t.ex. ”semester” inte skulle vara de samma utan ”arbete”, definieras t.ex. nattvarden av hur den skiljer sig från en helt vanlig måltid. Vad händer då, utifrån denna utgångspunkt, när ritualerna och vardagen faller sönder under t.ex. en samhällelig kollaps? I en situation där den vardag man varit van vid inte längre finns är det kanske den man försöker återskapa och minnas med sina ritualer?

De tre konstnärer jag valt att titta närmare på i relation till mitt eget arbete är Naoko Ito, Iain Baxter & (båda nedan) och Luciana Rondolini (ovan). Tillsammans täcker de in dagens anonyma konsumtion av, och maktlöshet i förhållande till, maten vi äter och slöseriet med densamma samt den desperata viljan att bevara något som inte går att bevara utan att samtidigt förstöras.

Ingång i det gestaltande arbetet

Genom arbetet spänner en slags tidslinje: Samlande → Bevarande → Försvarande → Överlevande → Betala priset för överlevnaden.

Min avsikt har varit att låta det praktiska/gestaltande arbetet och det teoretiska/skrivande arbetet vara två delar av samma undersökning. Att låta teorin påverka praktiken, men också låta praktiken påverka teorin. Det är ett effektivt sätt att inte fastna i det man redan tror sig veta om sitt undersökningsområde. Jag tänker mig också ”tidslinjen” ovan som ett slags ramverk för både det gestaltande och det skrivande arbetet. Dessa begrepp kan också knytas till olika teoribildningar som kan ge nya vinklar på arbetet som helhet, t.ex. överlevnadskunskaper, husmorsknep och militär strategi.

I det praktiska arbetet letar jag efter en känsla av förvriden vardaglighet och stilla desperation. Ett slags frusna minnen i en förtorkad verklighet. Min arbetsmetod börjar med läsning kring ämnet, fotografering (som inspiration och dokumentation), våldsverkande (mest sönderskjutning) och inkapsling av grönsaker. Jag har också medvetet försökt ta tillvara på sådana impulser/idéer jag vanligtvis förkastar eftersom jag inte genast kan se vart de leder. Tanken med detta är att inte censurera sig för tidigt i processen och därmed missa intressanta upptäckter och okända men framkomliga vägar.

25 Sennet, Richard, *Together the Rituals, Pleasures and Politics of Cooperation*, Yale University Press, 2012, sid 86

UNDERSÖKNING

Samlande

Det ligger något i luften just nu som bearbetar och reflekterar kring århundraden av mänsklig insamling och systematik.²⁶

Samlande och organiserande är förföriskt. Är det för att det är ett tillstånd på gränsen mellan kontroll och galenskap? Kan det finnas något desperat i att samla en samling som aldrig kommer användas? Som det där med överlevnad i öknen, att människor dör av törst med vatten kvar i flaskan eftersom de sparat det tills *de verkligen skulle behöva det*.²⁷ I början av arbetsprocessen samlar jag ingredienser. Provar material. Varje material bidrar med sin egen historia och associationer. Är det viktigt att använda riktig mat i ett projekt som handlar om mat? Bär bandage med sig en känsla av något skadat? Vax får tyg att se märkligt kroppsligt ut.

Rödbeta, tyg, vax

För de som kallar sig ”preppers” eller ”survivalists” hör samlandet till vardagen. Att vara förberedd inför olika katastrofscenarier, eller som de kallar det ”when-the-shit-hits-the-fan” (SHTF), är av högsta prioritet. På sidan “survivalcache.com” kan man läsa:

By looking back at every natural disaster that has occurred in recent history, we see a pattern start to emerge. Word comes down that a hurricane is going to come through and everybody immediately flocks to the big box stores and wipes the shelves clean. [...] Looters are the bad guys in most situations. Looters are the people who steal and destroy to better their chances at survival. We do not condone stealing, but it comes down to a personal decision while traveling your raid route. Is it worth breaking the law to get those supplies? Is there still law and order?²⁸

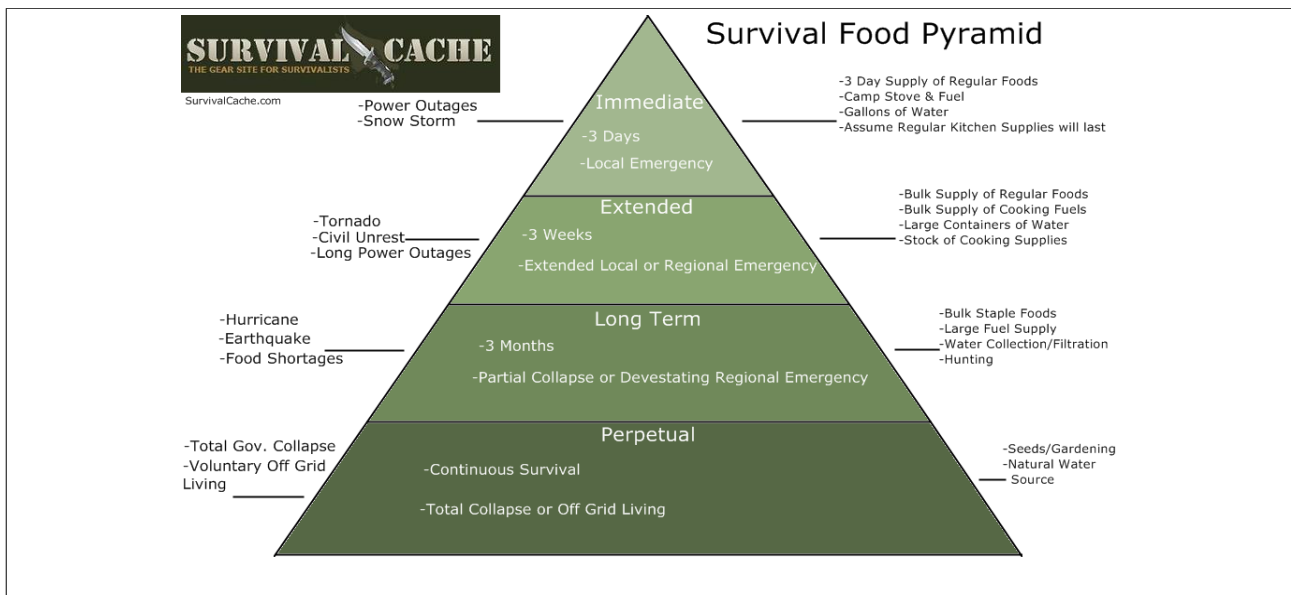
Som en hjälp för nybörjare att komma igång (”Everyone who has a basement full of canned goods and a survival garden started somewhere.²⁹”) tillhandahåller sidan en prioriteringspyramid:

26 Text om utställningen ”The Collector” på Uppsala konstmuseum, <http://www.uppsala.se/sv/Kulturfridid/Kultur/Konst--museer/Uppsala-konstmuseum/Konstutstallningar/Utstallningar-2012/The-Collector/>, hämtad 27/11 2013

27 http://www.desert-survivors.org/low_on_water.htm hämtad 27/11 2013

28 Josh, <http://survivalcache.com/raid-routes-survival-shtf/> hämtad 27/11 2013

29 <http://survivalcache.com/survival-food-pyramid/> hämtad 27/11 2013

Men sidan utfärdar också en varning: ”I would suggest avoiding large grocery stores unless you can be one of the first 100 people in the door and you have a concealed carry permit.”³⁰ Att samla ammunition, visar det sig, är en lika viktig del av ”preppandet” som att samla konservburkar.

Jag samlar konserver, skjuter sönder dem och samlar patronhylsorna i glasburkar. Jag samlar ris i små vattentäta påsar och hänger dem i klasar, jag samlar avgjutningar av folks lilltår (som ju anses onödiga och därför lika gärna kan sparas till ett nödläge), jag samlar grönsaker som skrumpnar på elementet.

Vax, stearin, glasburk

Bevarande

Det som samlats in måste bevaras. Maten måste konserveras, torkas och saltas. Upptäckter av materiell karaktär definieras och preciseras. Frusna ögonblick av förstörelse och förfall. Jag kapslar in. För att skydda och gömma. För att bevara, portionera och ransonera. Jag saltar in. För att låsa ett

³⁰ Josh, <http://survivalcache.com/raid-routes-survival-shtf/> hämtad 27/11 2013

ögonblick i tiden. Låta något frysa till saltkristaller och finnas kvar för evigt. Som mumier. Det som torkar blir ett minne av vad det varit, en skugga av sin gamla form med tillräckligt minne för att återskapas av vatten. Torkad mat väger nästan ingenting. I salt vatten flyter man på ytan. Mättad saltlösning. Ska där få finnas ekosystem som kraschar?

I verket "Urban Nature" undersöker Naoko Ito hur vi människor försöker kontrollera och konservera naturen till den grad att det upphör att vara natur och övergår i någon slags symbol eller minne av något vi inte längre känner till. Verket består dels av fotografier och dels av grenar i burkar, där grenarna delats i bitar som placerats i glasburkar som sedan staplats på varandra så att grenens originalform återskapas. Resultatet får mig att tänka både på välansade bonsai-träd och noga dissekerade djurkroppar i formalin. Det finns något instängt men samtidigt utelämnat i denna kallt systematiska uppdelning av något som en gång varit levande; kirurgiskt våldsamt på samma sätt som att vid skrivbordet dela upp en världsdel med linjal. Det instängda men samtidigt utelämnade och det kyligt våldsamma i en situation som gått för långt, är något jag letar efter i mitt praktiska arbete. Likaså det enkla konstaterandet av sakernas tillstånd, att inte ha något val, som jag tycker Ito kommunicerar med sitt verk. Men där finns också intressanta motsättningar. Den uppstaplade formen blir till ett slags diagram över något som inte kan förklaras i diagramform och försöket gör resultatet vackert och tragiskt på samma gång. Ett slags systemiserat bevarande som tillintetgör det som skulle bevaras men på något sätt ändå hittar ett värde i minnet av det. För mig anknyter verket till religiösa relikier, där delar av helgon, ofta inkapslade i skrin med glasfönster, bevarar minnet och funktionen denna hade i livet. På liknande sätt vill jag se mitt eget arbete som ett slags corpus som är mer minne än funktion eller har minne som funktion.

Naoko Ito, Urban Nature, 2011³¹

För att bevara mat har man i långa tider, vid sidan av torkning, använt salt. Salt är en vattenlöslig, ätbar sten som förutom bevarande också har smakförhöjande egenskaper. Margret Visser skriver om detta märkliga mineral:

31 <http://naoko-ito.com/website2011-012.html>, hämtad 14/1 2014

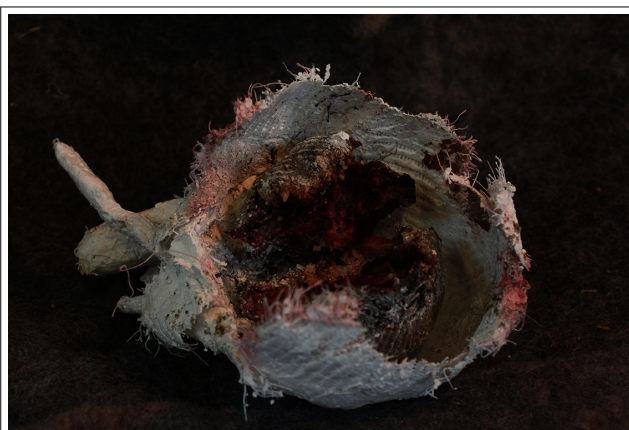
You add it to your food, it disappears, yet it indescribably alters the taste of everything you eat. Salt is weird, powerful, dangerous and “extra”. In religious symbolism it is always linked with “strong”, powerful substances like iron or blood.³²

Salt bevarar liv genom att konservera och dödar liv genom att förtorka och sterilisera. Att salta jorden betyder att döda den. Det är knutet till både liv och död: i många kulturer används salt både vid födsel och begravning för att rena och skydda mot ond påverkan.³³

Jag sår frön i en konservburk av glas. Vattnar med mättad saltlösning. Gipsar rödbetornas brutna ben och skjuter sen på dem med hagelgevär. Kameran bevarar det som tiden låter torka.

Gipsad, skjuten rödbeta

Samma rödbeta, en vecka senare.

På sidan ”foodshortageusa.com” kan man läsa om hur man skyddar sitt matförråd:

Be discreet. Don't brag about your food supply and don't spread the word you have six months of food in your basement. If you do, and there's a crisis, you may be overrun with people who know you have plenty stocked away. Are you then prepared to defend your food supply?³⁴

Försvarande

No one engaged in thought about history and politics can remain unaware of the enormous role violence has always played in human affairs³⁵

Ett gevär är makt. Att göra vad? Civilisationer uppstår och faller. Blomstrar och förtorkar. Krig följer alltid i de krympande resursernas fotspår.³⁶ Våld uppstår som ett resultat av havererande makt, aldrig som makt i sig. Ett vapen kan tvinga fram perfekt lydnad men priset, i form av minskad makt, betalas både av den besegrade och den segrande. Det plötsliga sammanbrott av makten som sker vid revolutioner och upplöpp visar att kontroll endast kan ske så länge de styrda tillåter den.³⁷ Vanligtvis börjar upplöppen tidigt, i svältens första fas, medan människor fortfarande har kraft nog att slåss.³⁸

32 Margret Visser, Salt The Edible Rock, ur: *The Taste Culture Reader, Experiencing food and drink*, Edited by Carolyn Korsmeyer, Bloomsbury Academic, 2005, sid 106-107

33 <http://www.shenet.se/ravaror/salthi.html> hämtad 27/11 2013

34 http://www.foodshortageusa.com/Article_03.html hämtad 27/11 2013

35 Arendt, Hannah, *On Violence*, Orlando, Harcourt Books, 1970, sid 8

36 http://www.svd.se/kultur/understrecket/klimatet-foder-och-forgor-civilisationer_164811.svd, hämtad 25/11 2013

37 Arendt, Hannah, *On Violence*, Orlando, Harcourt Books, 1970, sid 49

38 Dirks, Robert, “Social Responses During Severe Food Shortages and Famine [and Comments and Reply]”, “Current Anthropology”, University of Chicago Press, 1980, sid 27

Efter orkanen Katerina blev några tusen människor fast i en sportarena utan mat och vatten i fem dagar, med överfall, skottlossning, våldtäkter, mordbränder och allmän plundring som resultat. Det krävdes 7000 soldater ur National Guard för att återställa ordningen.³⁹ Fem dagar. Makt. Corpus handlar om kontroll av maten. I förlängningen: Vem har kontroll över maten?

Verket "Cart of GMOs" av Iain Baxter&, där en typisk kundvagn från ett snabbköp är fylld med omärkta konservburkar, pekar på den anonyma lydighet med vilken vi konsumerar det som presenteras för oss, men också något av det desperata bunkrande vi brister ut i när vi känner oss hotade. Vår trygghet är knuten till mat och att ta bort alla etiketter på konservburkarna skapar en känsla av maktlöshet, men också en aning om den slags dumhet som får oss att vilja ha utan att ens veta vad det är vi roffar åt oss. Med boken *The Road* av Cormac McCarthy i bakhuvudet ser jag rikedomerna i en hel vagnslast konserver. I en värld där ingen längre kan odla är detta en riktig skatt. Samtidigt, vetskapen att det inte finns någon affär att gå till när dessa tar slut. En skatt som inte kan sparas, inte förräntas, den måste användas och därmed upphöra. Den osäkra framtiden som hänger på en vagnslast med konserver som man inte ens vet vad de innehåller. När en stöld kan kosta en livet är det inte många som inte tar till vapen för att försvara sina reserver.

Iain Baxter&, Cart of GMOs, 2003

The U.S State Department uppskattar att stigande matpriser resulterade i mer än 60 upplopp mellan åren 2007 och 2009.⁴⁰

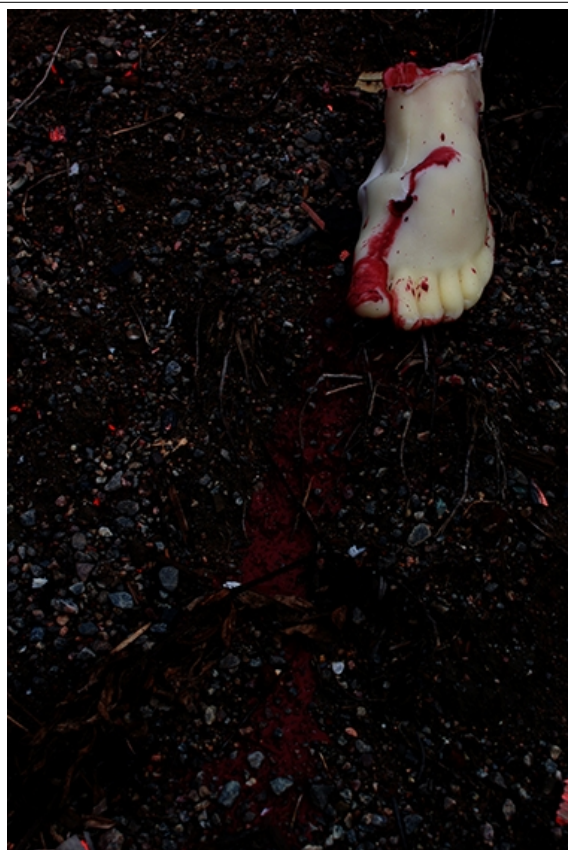
Till inbördeskrigets dynamik hör beväpningens onda cirkel. Där staten inte längre utövar sitt våldsmonopol

39 Fred Charatan, British Medical Journal, <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1200577>, hämtad 28/11 2013

40 <http://www.businessweek.com/news/2012-10-09/africa-seen-at-risk-of-social-unrest-from-food-shortages>, hämtad 25/11 2013

måste var och en försvara sig själv. Till och med Hobbes, som vill ge staten praktiskt taget obegränsad makt, säger i detta fall: ”Undersåtarnas plikt mot härskaren gäller bara så länge han har makt att skydda dem. Ty människans naturliga rätt att försvara sig, där ingen annan är i stånd till det, kan inget fördrag upphäva”⁴¹

Vem vill man vara i den situationen? Skulle jag vara ”stark” nog att skjuta? Skulle jag redan ha förlorat för mycket när desperationen och allvaret satte in? Oavsett om man skjuter dem eller ej, att ta någons mat i en värld utan återväxt är att ta deras liv. Författaren Hans Magnus Enzenberger skriver i boken *Inbördes krig* angående kaoset som följer på en kollaps: ”I den kollektiva bärarkagången har begreppet framtid försvunnit. Bara nuet återstår. Konsekvenser existerar inte längre. Självbevarandens reglerande system har satts ur kraft.”⁴²

Vaxföt, skjuten med revolver kaliber .22

Gipsad tomat, skjuten med revolver kaliber .22

Då står jag där med valet. Dela med mig? Döda för att få behålla min mat? Eller bli dödad för den?

Överlevande

Where you've nothing else construct ceremonies out of the air and breathe upon them.⁴³

I början av en svältperiod ökar ofta umgänget och samarbetet mellan människor. Ritualer blir också viktigare⁴⁴, kanske pga den trygghet och mening det invanda och förutbestämda ger. Men till slut löser hungern upp alla band. Människor slutar samarbeta och börjar konkurrera. Inte ens familjeband håller vid långdragen hungersnöd; de äldsta lämnas att dö och föräldrar stjäla mat från

41 Enzenberger, Hans Magnus, *Inbördes krig*, Stockholm, Norstedts Förlag, 1993, sid 52

42 Enzenberger, Hans Magnus, *Inbördes krig*, Stockholm, Norstedts Förlag, 1993, sid 31

43 Mc Carthy, Cormac, *The Road*, New York, First vintage international open-market edition, 2007, sid 74

44 Dirks, Robert, "Social Responses During Severe Food Shortages and Famine [and Comments and Reply]", "Current Anthropology", University of Chicago Press, 1980, sid 27

sina barn. Antropologen Robert Dirks skriver i en artikel i ”Current Anthropology”: “If Sorokin depicts the famished as animalistic, Gangrade and Dhadda picture them as sociopathic. Existing norms and values become meaningless and the discipline they impose fails”⁴⁵.

Kroppen är ett kärl vi bär omkring på ett tag. Vad sparar vi till sist? Vilken är den sista gränsen vi passerar? Långt efter att man skjutit för att få behålla sin mat? Jag ser på människorna runt omkring mig på stan och tänker att så länge mataffärerna är fulla kan vi samexistera, ointresserat passera varandra på trottoaren utan en tanke på strategi, bakhåll och överlevnad för dagen. Trots att vi inte känner varandra hör vi till samma ”vi” än så länge och det finns inget ”dom” att försvara sig emot.

Cannibals and their critics have always agreed about one thing. Cannibalism is not neutral: it affects the eater.⁴⁶

Alla ”preppers” är överens om en sak. Överlevande handlar om förberedelse och rätt inställning. “After all without the psychological preparedness all else is a wasted effort.”⁴⁷ Var går gränsen mellan kontroll och galenskap? Jag bestämmer mig för att lämna kannibalspåret i det praktiska arbetet. Jag rensar bort alla gjutna vaxkroppsdelar och låter arbetet befinna sig innan den sista gränsen passerats. När jag fortfarande sitter där med min hög av konserver och mitt gevär och det valet ligger framför mig. Jag klamrar mig fast vid minnet av de regler som en gång betydde något. Hopp.

Reliker var i början av kristendomen rester av martyrer som dött en våldsamt död. De förtryckta troende klamrade sig fast vid minnet av martyrens liv och hoppet om att hans död inte skulle ha varit förgäves. Relikerna placerades i dyrbara skrin: relikvarier, dels för att skydda dem, men också för att genom utsmyckning och ädla material visa de rätt oansenliga, skruppna kroppsdelarnas rätta värde. Under dramatiska omvälvningar, som under 1300-talets svält- och pestår, har kulterna kring relikerna alltid vuxit,⁴⁸ som verktyg för lättnad undan den hårda verkligheten och hopp om en bättre framtid.

Relikvarium för rödbeta. Rödbeta, gips, järnfilspån, vax, hampasnöre.

45 Dirks, Robert, “Social Responses During Severe Food Shortages and Famine [and Comments and Reply]”, “Current Anthropology”, University of Chicago Press, 1980, sid 31

46 Fernádes-Armesto, Felipe, *Near a thousand tables, A history of food*, New York, Free Press, 2004, sid 29

47 Dr John J. Woods, <http://survivalcache.com/defending-your-elysium-survival-shtf/> hämtad 27/11 2013

48 Freeman, Charles, *Holy Bones Holy Dust - How relics shaped the history of medieval Europe*, Yale University Press 2011, sid 198 och 201

Kan ett relikvarium fyllas med våra minnen och hjälpa oss att hoppas? Kan en sönderskjuten konservburk förgyllas och upphöjas till att bära vår längtan efter det som gick förlorat genom skotten?

Betala priset för överlevnaden

By then all stores of food had given out and murder was everywhere upon the land. The world soon to be largely populated by men who would eat your children in front of your eyes and the cities themselves held by cores of blackened looters who tunneled among the ruins and crawled from the rubble white of tooth and eye carrying charred and anonymous tins of food in nylon nets like shoppers in the commissaries of hell. The soft black talc blew through the streets like squid ink uncoiling along a sea floor and the cold crept down the steep canyons with their torches trod silky holes in the drifted ash that closed behind them silently as eyes. Out on the roads the pilgrims sank down and fell over and died and the bleak and shrouded earth went trundling past the sun and returned again as trackless and as unremarked as the path of any nameless sisterworld in the ancient dark beyond.⁴⁹

”I längden slipper ingen, inget land och ingen enskild person, ifrån kravet att pröva graden av sitt ansvar och sedan bestämma sina prioriteter.”⁵⁰ Vi kommer aldrig till botten av något. Vi kan gå genom lager efter lager men det finns inget slut. Ändå väntar vi på slutet. Avvaktar inför slutet. När maten är slut och allt hopp är förlorat, när det inte längre är någon idé att konkurrera samlas människor igen. Kryper tätt ihop och dör tillsammans.⁵¹ Men vi är ättlingar till de som överlevde. Inte en enda av våra släktingar i rakt uppstigande led dog år 536 eller under den hårda tid som följde. Under varje katastrof, varje tillfälle genom historien när människan vänt sig bort från samhörighet och prioriterat sig själv framför gruppen som helhet, har våra förfäder överlevt. Varenda en av dem. Det känns på något sätt inte särskilt uppmuntrande.

49 Mc Carthy, Cormac, *The Road*, New York, First vintage international open-market edition, 2007, sid 181

50 Enzenberger, Hans Magnus, *Inbördes krig*, Stockholm, Norstedts Förlag, 1993, sid 79

51 Dirks, Robert, “Social Responses During Severe Food Shortages and Famine [and Comments and Reply]”, “Current Anthropology”, University of Chicago Press, 1980, sid 30-31

SLUTSATS

Borrowed time and borrowed world and borrowed eyes with which to sorrow it.⁵²

Vi lever i en ömtålig vardag. Vi gör den än ömtåligare genom vårt sätt att leva. Det är ingen idé att jag säger det med ord; jag har redan sagt det så många gånger att människorna runt omkring mig har slutat lyssna. Kanske är objekt en bättre ingång till samtal. I det här arbetet har jag undersökt vad som händer med oss när vardagen faller sönder och kaos utbryter. Genom en startpunkt i klimatkatastrofen år 536, som ledde till att närmare hälften av Nordens befolkning dog, har jag spekulerat kring om samma sak skulle hända idag, eller kanske att det händer idag. Resursbrist leder alltid till våld. Trots att vi vet det fortsätter vi knapra i oss jorden en liten bit i taget. Vad är tanken att vi ska göra när den tar slut?

Utan mat blir ätande en desperat ritual. Min praktiska undersökning har skett i konstantverksfältet corpus, där jag fokuserat på corpusobjekten dels som kopplade till mat och ätande och dels som bärare av minnen. Corpus har inte sitt ursprung i vardagen, de har istället varit rituella objekt som står i förhållande till vardagen på så sätt att de hjälper oss att höja oss över den. Vad händer då när det är vardagen vi vill höja oss till, ur kaoset? Under krissituationer förstärks ritualer, människor klamrar sig fast vid länkar till det trygga. Minnen och ritualer. Ritualer förändrar världen omkring oss. Tanken att något har upprepats på samma sätt, över tid och av många människor fyller objekt, ord och rörelser med mening och funktion. Ritualer befriar oss också ifrån oss själva, vi blir utförare och deltagare i ett större sammanhang, slipper ifrån att välja: ritualen har sin färdiga form. Den rituella aspekten av corpus är intressant i förhållande till mitt arbete eftersom det ger objekten en minnes- och traditionsbärande funktion: corpus som sätt att bevara något som gått förlorat. Eller ett försök att återuppleva något som en gång var verklighet, inte bara ritual.

En fråga som följt mig genom arbetet är vad det egentligen är jag försöker säga. Att det är försent? Att vi kan vända om? Eller helt enkelt bara undra om det verkligen är så här vi vill ha det? I slutperioden av mitt skrivande läser jag en artikel om hur Livsmedelsverket tillsammans med bl.a. Försvaret och Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) förbereder ett pilotprojekt på Gotland, för att ta reda på hur länge ett samhälle klarar sig utan matleveranser.⁵³ I samband med artikeln får läsarna svara på frågan om de själva bunkrat upp och är förberedda för en krissituation. 17% svarar att de är väl förberedda medan 52% är helt oförberedda.⁵⁴ Och detta är ändå i en lokal tidning för Gotland, där en enda missad färjetur märks i mataffärerna.

Så är det försent? Kan vi vända om? Eller är det helt enkelt så här vi vill ha det?

Jag ser mitt praktiska arbete som ett slags relikvarier för minnen som bevaras när allt hopp är ute. På plats i hemmet, på den här sidan av verkligheten, minns de en vardag som är förbi i en parallell verklighet som vi inte vill uppleva.

He woke toward the morning with the fire down to coals and walked out to the road. Everything was alight. As if the lost sun were returning at last. The snow orange and quivering. A forest fire was making its way along the tinderbox ridges above them, flaring and shimmering against the overcast like the northern lights. Cold as it was he stood there a long time. The colour of it moved something in him long forgotten. Make a list. Recite a litany. Remember.⁵⁵

52 Mc Carthy, Cormac, *The Road*, New York, First vintage international open-market edition, 2007, sid 130

53 <http://www.helagotland.se/nyheter/artikel.aspx?articleid=9353771> hämtad 30/1 2014

54 <http://www.helagotland.se/omrostning/Default.aspx?PollID=9355444> hämtad 30/1 2014

55 Mc Carthy, Cormac, *The Road*, New York, First vintage international open-market edition, 2007, sid 31

APPENDIX

For the future [...] is “like a time-bomb buried, but ticking away, in the present.” To the often-heard question Who are they, this new generation? One is tempted to answer, Those who hear the ticking. And to the other question, Who are they who utterly deny them? The answer may well be, Those who do not know, or refuse to face, things as they really are.⁵⁶

We live in a fragile everyday. We make it even more fragile by the way we live it. There is no point in saying it with words any more, I've already tried that so many times that people have stopped listening. Maybe objects are a better way to start a conversation. In this project I've been investigating what happens to us when the everyday falls apart and chaos erupts. With a starting point in the climate-crisis of the year 536, that led to the death of almost half of the Norse population, I've been speculating what would have happened today. Or maybe that it is actually happening today. Depletion of resources always results in violence. We know this, but still we keep nibbling at the earth, a little chunk at a time. What do we plan to do when there is nothing left?

Without food, eating becomes a desperate ritual. My practical work has been in the craft-field corpus, where I've been focusing on corpus-objects as connected to food, but also as carriers of memory. Corpus does not originate in the everyday. It has instead been ritual objects that relate to the everyday in such a way that they help us rise above it. So what happens when it is the everyday you want to rise to, out of the chaos? During crises rituals become more important to people, we cling to the known and safe. Memory and ritual. Rituals change the world around us. The thought that something has been done in the same way, over time, by many people, fills objects, movements and words with meaning and function. In the ritual we can get away from ourselves, we become actors and participants in a wider context, we don't have to choose - the ritual is already set in its shape. Corpus can, in this way, be a way to preserve something that has ceased to be, or an attempt to relive something that was once reality, not only ritual.

A question that has been following me through the work is what I'm actually trying to say. That it is too late? That we can still turn around? Or maybe simply ask if this is really what we want?

Layer after layer, we never get to the end of things. A rifle is power. To do what? I collect cans, shoot them and gather the shells in jars. I enclose. To protect and hide. To keep, portion and ration. I put the beetroot's broken bones in a cast and shoot it to pieces that wither and dry. I plant seeds in cans of glass and water them with saturated salt water. Frozen moments of destruction and decay. Who do you want to be in that situation? We are the descendants of the survivors. In every catastrophe, every time in history when humans have turned away from the group and prioritized themselves, our ancestors have survived. Every last one of them. Somehow that doesn't cheer me up.

So is it too late? Can we still turn around? Or is this simply what we want?

I see my practical work as reliquaries for memories kept long after all hope is gone. In our homes, on this side of reality, they remember an everyday long gone, in a parallel reality we'd rather not experience.

56 Arendt, Hannah, *On Violence*, Orlando, Harcourt Books, 1970, sid 18

REFERENSER

Tryckta källor

Arendt, Hannah, *On Violence*, Orlando, Harcourt Books, 1970

Dirks, Robert, "Social Responses During Severe Food Shortages and Famine [and Comments and Reply]", "Current Anthropology", University of Chicago Press, 1980 (permanent länk: <http://www.jstor.org/stable/2741740>)

Enzenberger, Hans Magnus, *Inbördes krig*, Stockholm, Norstedts Förlag, 1993

Fernandes-Armesto, Felipe, *Near a thousand tables, A history of food*, New York, Free Press, 2004

Freeman, Charles, *Holy Bones Holy Dust - How relics shaped the history of medieval Europe*, Yale University Press, 2011

Gräslund, Bo, "Fimbulvintern, Ragnarök och klimatkrisen år 536-537 e. Kr.", "Saga och sed : Kungl. Gustav Adolfs akademis årsbok", ISSN 0586-5360, 2008 (Permanent länk: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:uu:diva-87164>)

Gutting, Gary, *Foucault: A very short introduction*, Oxford, Oxford University Press, 2005

Hattstein, Markus, *Svunna Riken*, Parakit förlag, 2011

Janssen, Marco A. och Scheffer, Marten, "Overexploitation of renewable resources by ancient societies and the role of sunk-cost effects.", "Ecology and Society", 2004 (Permanent länk: <http://www.ecologyandsociety.org/vol9/iss1/art6/>)

Korsmeyer, Carolyn, editor, *The Taste Culture Reader, Experiencing food and drink*, Bloomsbury Academic, 2005

Ljungström, Hanna och Beckman Ulf, redaktörer, *RE:FORM Svenskt samtida konsthandverk under debatt*, Stockholm, Arvinius, 2005

McCarthy, Cormac, *The Road*, New York, First vintage international open-market edition, 2007

Sennett, Richard, *Together the Rituals, Pleasures and Politics of Cooperation*, Yale University Press, 2012

Tanner, Michael, *Nietzsche, A very short introduction*, Oxford, Oxford University Press, 2000

Zetterlund, Christina, redaktör, *Craft in Dialog/Craft is handmade communication*, Stockholm, Konstnärsnämnden, 2006

Digitala källor

<http://www.businessweek.com/news/2012-10-09/africa-seen-at-risk-of-social-unrest-from-food-shortages>, hämtat 25/11 2013.

http://www.census.gov/population/international/data/worldpop/table_history.php, hämtat 26/11 2013

<http://www.dailymail.co.uk/news/article-1024833/Nine-meals-anarchy--Britain-facing-real-food-crisis.html>, hämtat 25/11 2013

http://www.desert-survivors.org/low_on_water.htm hämtat 27/11 2013

<http://www.dn.se/nyheter/sverige/7-miljardersdagen-forutsags-for-lange-sedan/>, hämtat 26/11 2013

<http://www.foodshoragesolutions.com>, hämtat 5/11 2013

http://www.foodshortageusa.com/Article_03.html hämtat 27/11 2013

<http://www.helagotland.se/nyheter/artikel.aspx?articleid=9353771> hämtad 30/1 2014

<http://naoko-ito.com/website2011-012.html>, hämtad 14/1 2014

<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC1200577>, hämtat 28/11 2013

<http://theeconomiccollapseblog.com/archives/shortages-is-the-world-really-running-out-of-food-water-and-oil>, hämtat 6/2 2014.

<http://www.shenet.se/ravaror/salthi.html> hämtat 27/11 2013

<http://survivalcache.com/defending-your-elysium-survival-shtf/> hämtat 27/11 2013

<http://survivalcache.com/raid-routes-survival-shtf/> hämtat 27/11 2013

http://www.svd.se/kultur/understrecket/katastrofen-ar-536- visar-sig-i-myterna_8115272.svd, hämtat 25/11 2013

http://www.svd.se/kultur/understrecket/klimatet-foder-och-forgor-civilisationer_164811.svd, hämtat 25/11 2013

<http://www.uppsala.se/sv/Kulturfritid/Kultur/Konst--museer/Uppsala-konstmuseum/Konstutställningar/Utställningar-2012/The-Collector/>, hämtat 27/11 2013

<http://www.wwf.se/press/pressrum/pressmeddelanden/1409737-overshoot-day-r-hr-nu-lever-vi-ver-jordens-tillgngar>, hämtat 5/11 2013